

Дикий А.П.,
доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Державний університет «Житомирська політехніка»

Дика О.С.,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
національної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

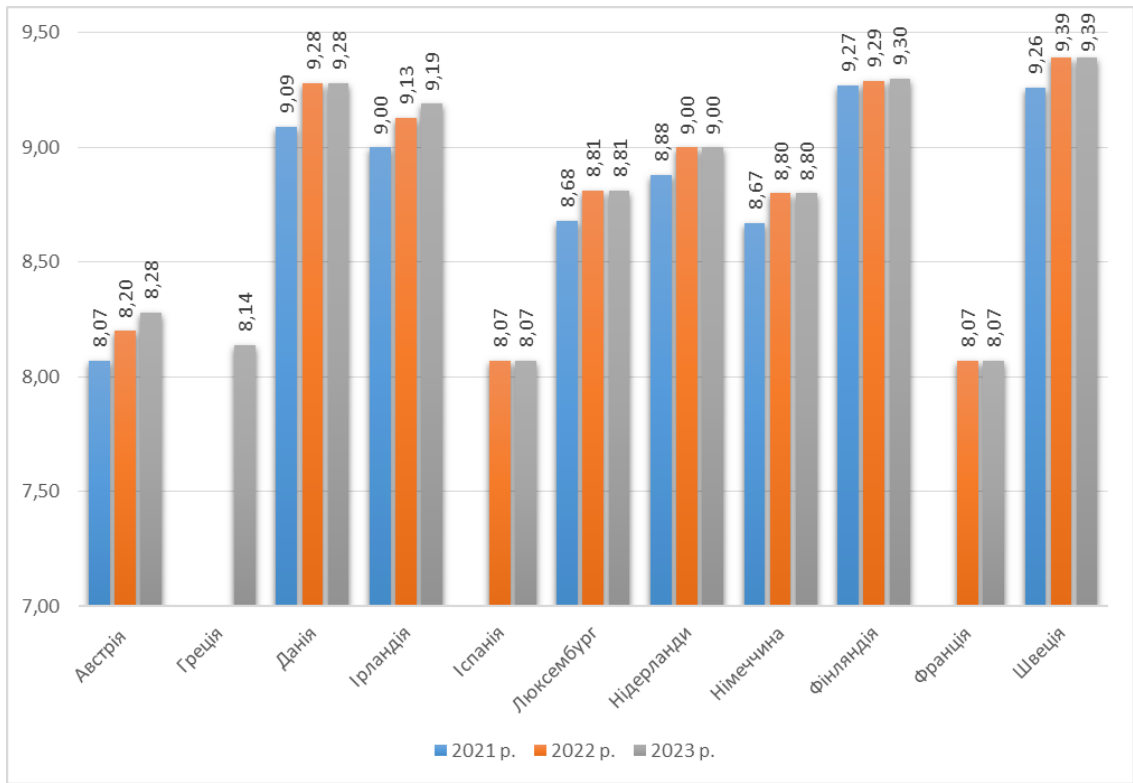
В умовах забезпечення та реалізації державної політики щодо дотримання належного рівня економічної безпеки держави, одне із ключових значень належить боротьбі зі злочинністю, зокрема й економічною. Питання оцінки наслідків економічної злочинності є вкрай важливим при формуванні та реалізації державної політики. Найбільш значними наслідками економічної злочинності, що чинять вплив на економічну безпеку держави та становлять загрозу національній безпеці є політико-правові наслідки.

Важливість вивчення політико-правових наслідків полягає в тому, що саме даний вид наслідків чинить найбільший вплив на національну безпеку та забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави.

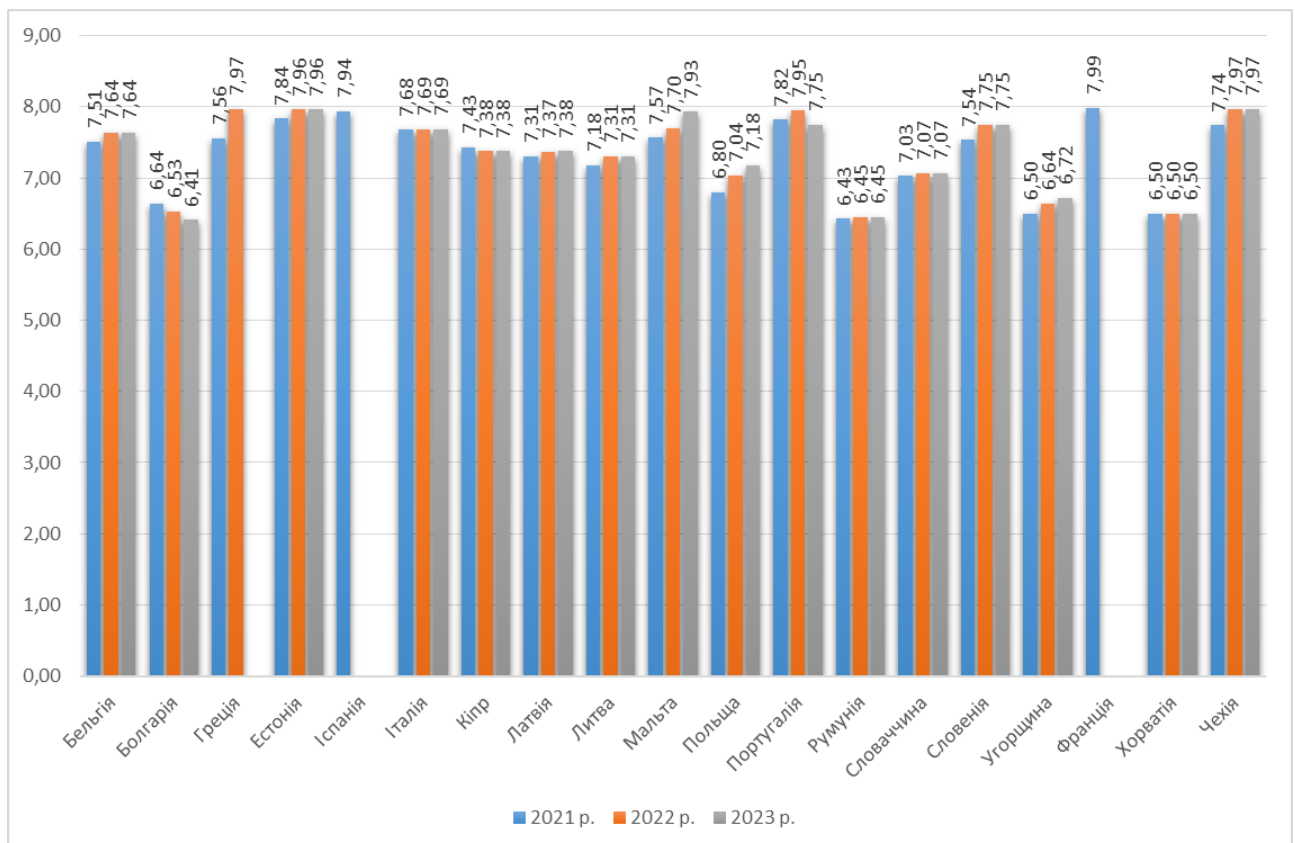
Питання політико-правового регулювання наслідків економічної злочинності досліджували Т.В. Барановська, А.М. Бойко, Д.О. Грицишен, А.П. Дикий, О.Г. Кальман, С.П. Лисак, Р.М. Марченко, Т.В. Мельничук, Б.Г. Розовський, І.В. Супрунова.

Однією з проблем гарантування економічної безпеки держави є формування авторитарних та тоталітарних політичних режимів. Важливий вплив на їх формування мають олігархічні структури, капітал яких зазвичай сформований нелегальним шляхом.

Пріоритетним напрямом дослідження політико-правових наслідків економічної злочинності в Україні є показник рівня демократії в країні. Огляд та вивчення даного міжнародного рейтингу допоможе прослідкувати розвиток демократичних відносин в країні.

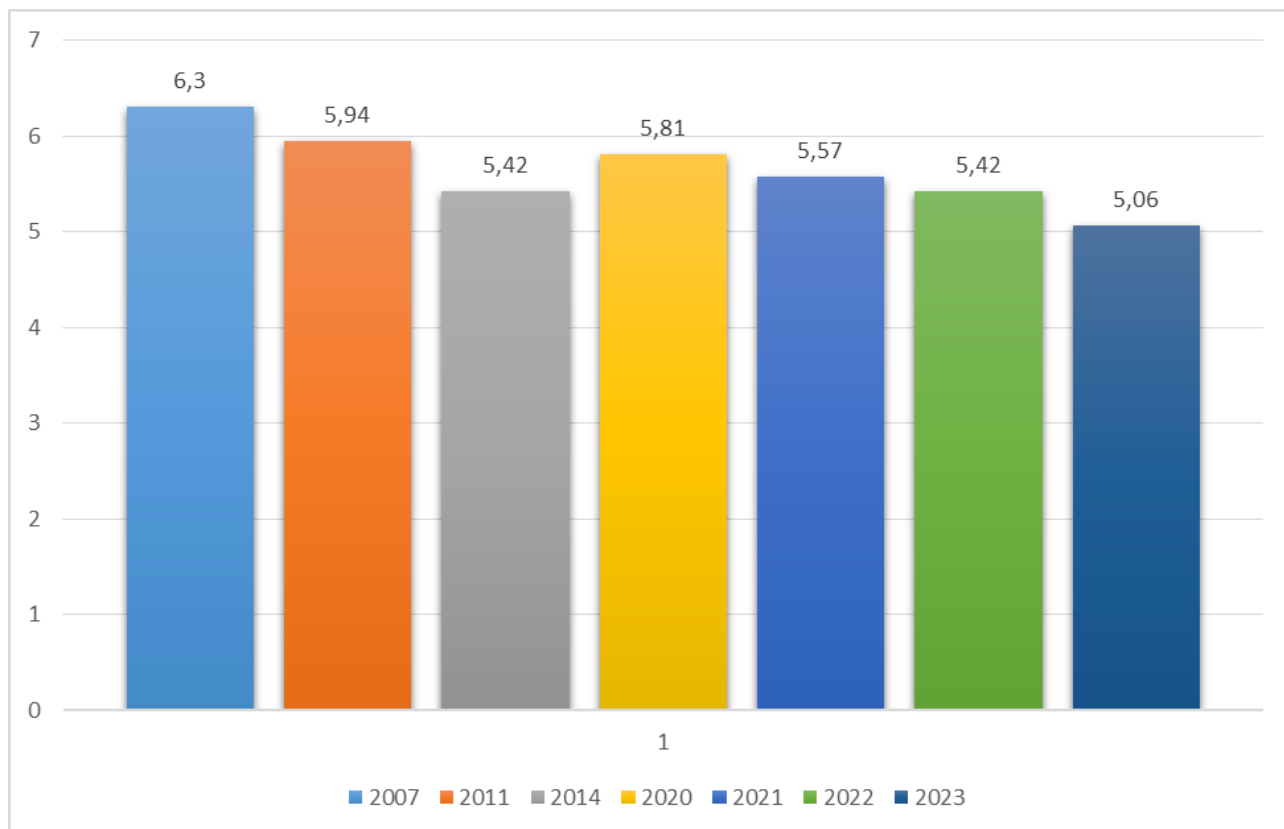
Рис. 1. Індекс країн Європейського Союзу з повноцінною демократією (на основі [1])

Рис. 2. Індекс країн Європейського Союзу з недосконалою демократією (на основі [1])

Дані рейтингу щодо індексу демократії свідчать про те, що всі без винятку країни Європейського Союзу відносяться до режиму повноцінної або недосконалої демократії, так індекс демократії в цих країнах перевищує 6 балів. До країн з повноцінною демократією у 2023 році входить 11 країн, серед яких: Австрія, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Люксембург, Нідерланди,

Німеччина, Фінляндія, Франція, Швеція; до країн з недосконалою – 16: Бельгія, Болгарія, Естонія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія. Вважаємо за необхідне зауважити, що у 2022 році до країн з повноцінною демократією входило 10 країн, а у 2021 році – 8 країн. Враховуючи характеристику показника індексу демократії, можна стверджувати, що Європейський Союз – по-справжньому демократична співдружність країн, головними ознаками якої є свобода слова та вибору, високий рівень політичної культури населення, а також незаангажованість всіх гілок влади.

**Рис. 2. Індекс демократії в Україні (2007-2023 рр.)
(на основі [1])**

Так, згідно індексу демократії у 2023 році Україна посіла 91 місце з 167 країн в даному рейтингу. Аналізуючи ситуацію щодо України, можна дійти висновку, що індекс демократії з 2007 по 2021 роки знизився на 0,73 бали (6,3 бали у 2007 році та 5,57 балів у 2021 році), перемістивши країну з режиму недосконалої демократії до перехідного режиму. В свою чергу, з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України даний показник ще знизився та згідно опублікованого за 2023 рік рейтингу становить 5,06 бали, що на 0,51 бали нижче показника 2021 року. З даним показником 5,06 б. Україна ще залишається в перехідному режимі щодо рівня демократії в країні, але поступово погіршує свої позиції в даному рейтингу.

Відтак, найвищим цей показник був у 2007 році та становив 6,3 бали за часів президентства В. Ющенка. Такий рівень індексу демократії сформувався в результаті Помаранчевої революції, внаслідок чого де-факто суспільство усвідомило, що може впливати на політичну ситуацію в країні. Революція Гідності знову ж таки дала поштовх до розвитку демократичних процесів в країні, хоча варто зазначити, що цей процес є нестійким через посилення агресії та як наслідок повномасштабне вторгнення росії в Україну, що можна

відстежити за місцем України у рейтингу індексу демократії впродовж 2021-2023 років.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило не лише військові, але й політичні та економічні виклики, що створили додаткові ризики для розвитку економічної злочинності. Ці явища мають серйозні політико-правові наслідки, які проявляються в наступних аспектах:

– зростання корупції у державному секторі в частині зловживання посадовими особами своїми повноваженнями у сфері розподілу бюджетних коштів та міжнародної фінансової допомоги, що послаблює довіру до системи управління фінансовими ресурсами та впливає на рівень допомоги держав-партнерів в частині підвищення обороноздатності країни та створення сприятливого інвестиційного клімату для відновлення територій та інфраструктури;

– поглиблення рівня тіньової економіки, що пов'язано з неможливістю контролю ведення бізнесу на прифронтових територіях, що тягне за собою такі негативні явища як ухилення від сплати податків та процвітання контрабанди і призводить до недоотримання коштів до державного бюджету, а отже знижує обороноздатність держави, що є особливо актуальним під час повномасштабного вторгнення;

– зростання кількості економічних злочинів, що зумовлює необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання щодо протидії фінансовій злочинності, посиленню співпраці з міжнародними інституціями з питань боротьби відмивання коштів, отриманих нелегальним шляхом.

Економічна злочинність в умовах повномасштабного вторгнення Росії на територію України становить серйозну загрозу не тільки для економіки країни, але й для її політичної стабільності та міжнародного іміджу. Політико-правові наслідки економічної злочинності сприяють погіршенню інвестиційного клімату та зменшенню обсягу міжнародної підтримки. Відповідно, постає необхідність посилення заходів щодо боротьби з корупцією та економічною злочинністю задля забезпечення стійкого розвитку та безпеки після війни.

Список використаних джерел:

1. Democracy index. URL: <https://www.economist.com>.
2. Дикий А.П. Державна політика запобігання та протидії економічній злочинності в системі гарантування економічної безпеки України [Текст]: монографія. – Житомир: ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”», 2023. – 428 с.